

MAREK OLEJNICZAK

ROZWAŻANIA O EUTANAZJI

Nicolas Aumonier, Bernard Beignier, Philippe Letellier: Eutanazja, przełożyła E. Burska. Warszawa, Instytut Wydawniczy PAX, 2003, 128 s.

Na polskim rynku dostępnych już jest kilka wartościowych pozycji poświęconych eutanazji. Niewątpliwie należy do nich również *Eutanazja* Nicolas Aumoniera, Bernarda Beigniera i Philippe Letelliera. Książka ta nie ma charakteru *stricto* naukowego - stanowi raczej syntetyczny zarys wielu problemów związanych z eutanazją i może stanowić jedynie wprowadzenie do głębszego namysłu nad eutanazją jako taką. Jednak posiada pewne zalety, które z powodzeniem rekompensują jej niedostatki w „aparaturze” naukowej.

Po pierwsze, książka napisana jest jasno i przystępnie, bez wprowadzania niewyjaśnionych, a niezrozumiałych i trudnych dla laików terminów technicznych. Dzięki temu mogą sięgnąć po tę pozycję wszystkie osoby zainteresowane szeroko rozumianą problematyką eutanazji. Po drugie natomiast, niewątpliwą zaletą tej książki jest fakt, że została napisana przez trzech autorów, spojrzących na zagadnienie eutanazji z trzech różnych perspektyw: medycznej, filozoficznej i prawnej. Dzięki takiemu ujęciu czytelnik ma możliwość dokonania wszechstronnego przeglądu problemów związanych z eutanazją i wyrobienia sobie o niej własnej opinii. Jest to możliwe tym bardziej, że książka napisana jest bezstronnie i rzeczowo.

Właśnie bezstronność i spokojny, rzeczowy ton autorów jest kolejną z zalet książki. Nie oznacza to, że autorzy nie mają własnego zdania na temat eutanazji. Przeciwnie, we wszystkich częściach pracy można odczytać jasno sformułowane ich stanowisko. Jednak jest ono spokojnie i merytorycznie uzasadnione. Warto to podkreślić, ponieważ w publikacjach dotyczących tej trudnej problematyki, często można się spotkać z argumentacją nie zawsze dołąbnie przemyslaną, a opartą w znacznej mierze na samych tylko emocjach.

W pierwszych trzech rozdziałach książki lekarz Philippe Letellier omawia eutanazję i zagadnienia z nią związane od strony medycznej. Nie jest to szczegółowy opis procedur eutanatycznych. Autor ukazuje raczej najważniejsze problemy moralne, przed którymi staje lekarz w obliczu ciężko chorego lub umierającego pacjenta. Przedstawia więc problem mówienia pacjentowi całej prawdy o jego chorobie, wskazuje na wartość i konieczność

leczenia bólu u pacjenta, co jeszcze do niedawna - zdaniem autora - nie było wcale powszechną praktyką. Ale co najgorsze, posługując się przykładami, stara się wytyczyć granicę pomiędzy eutanazją a zaniechaniem uporczywej terapii. W obliczu bowiem technicznej możliwości znacznego przedłużenia życia chorego człowieka należy równie liczyć się z ryzykiem potgowania jedynie niepotrzebnych cierpień i ich unikania.

O wiele ważniejsze wydają się jednak rozdziały poświęcone praktyce eutanazji oraz opiece paliatywnej. We Francji eutanazja jest dość powszechnie stosowana, dlatego może Letellier na podstawie dobrej znajomości praktyki lekarskiej wyjaśnić, kto i dlaczego prosi o eutanazję. Okazuje się, że najczęściej prosi o eutanazję pochodzi nie od samego chorego, lecz od jego rodziny lub osób opiekujących się nim, którzy są wyczerpani fizycznie i psychicznie ustawiczną opieką. Ponadto - i to jest ważnym zjawiskiem - najczęściej proszą o eutanazję w czim imieniu lub akceptują to zjawisko ludzie zupełnie zdrowi lub też chorzy, ale tacy, których życie nie jest niczym zagrożeniem. Nierzadko jednak pojawienie się poważnej choroby powoduje, że ludzie ci szybko zmieniają zdanie - chcą nadal ulgi w cierpieniu, lecz nie chcą już śmierci. Zjawisko to dowodzi m.in. fakt, że Letellier ilustruje to pewną historię pacjenta, którą można zaliczyć do piśniejszych fragmentów tej książki - tzn. „testament życia”, szczególnie promowany przez zwolenników eutanazji, ma tak naprawdę iluzoryczną wartość.

Co prawda zdarza się niekiedy, że to sam ciężko chory pacjent prosi o śmierć. Jednak, według autora, jest to tak naprawdę wołanie o pomoc i prośba o taką nie należy zazwyczaj traktować poważnie jako faktycznej prośby o eutanazję. O ile bowiem uda się złagodzić ból chorego, jego pragnienie śmierci ustaje. Opieka paliatywna, która to właśnie ma na celu, stanowi - stwierdza Letellier - „najlepszą odpowiedź na prośbę o eutanazję”. Jest to odpowiedź najlepsza, ponieważ „opieka nad chorym nie polega na zadawaniu śmierci”.

Następnie rozdziały książki poświęcone są filozoficznym rozważaniom na temat eutanazji. Etyk Nicolas Aumonier przedstawia najpierw historię zjawiska eutanazji oraz ewolucję jej pojęcia. Przedstawia następnie różne możliwe filozoficzne uzasadnienia eutanazji jako „dobrej śmierci”. Nie omija również trudnego problemu skrajnych patologii, jakimi były zbrodnie popełniane przed i w czasie drugiej wojny światowej na osobach psychicznie chorych i w podeszłym wieku, właśnie nie pod pretekstem eutanazji.

Co prawda w rozdziałach napisanych przez Aumoniera filozoficzne wyjaśnienie problemu śmierci oraz sensu cierpienia i umierania człowieka pozostawia odczucie pewnego niedosytu, to jednak rekompensuje go rzeczowe i syntetyczne przedstawienie stanowisk autorytetów religijnych oraz autorytetów etycznych. Czytelnik może się zatem dowiedzieć, jakie jest stano-

wisko w sprawie eutanazji kilku wiaryśnych religii wiata: judaizmu, katolicyzmu, protestantyzmu, prawosławia, islamu i buddyzmu. Mo e si równie zapozna z postulatami dwóch międzynarodowych deklaracji, dotyczących eutanazji.

Przy włąciwym filozoficznym wyjaśnieniu zagadnienia autor skupił si przede wszystkim na problemie u ywania przy uzasadnianiu stosowania eutanazji argumentu „dwojakiego skutku”, pochodzącego z filozofii w. Tomasza z Akwinu. Aumonier sugeruje, e zasada ta pozwala, przy zało eniu poszanowania godności osoby, odró ni dopuszczaln walk z bólem (nawet je eli przynosi ona w konsekwencji niespodziewan mier), od eutanazji w ciśłym tego słowa znaczeniu. Wskazuje ponadto, e najpowszechniej spotykany argument za stosowaniem eutanazji, tzn. konieczność walki z cierpieniem, prowadzi do sprzeczności. Osoba zmarła, na której dokonano eutanazji, nie przestaje tak po prostu cierpieć, lecz przestaje istnieć. Eutanazja usuwa bowiem, wedle autora, nie samo cierpienie, lecz podmiot cierpienia.

Ostatnie trzy rozdziały ksi ki napisane s przez prawnika, Bernarda Beigniera, i poświęcone s aspektom prawnym eutanazji. Jest to niewątpliwie cenne uzupełnienie rozważań Letelliera i Aumoniera, poniewa czytelnik mo e dodatkowo zapoznać si z aktualnym statusem prawnym eutanazji i proponowanymi rozwiązaniami prawnymi w niektórych krajach: przede wszystkim we Francji, ale równie w Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Holandii i in. Niemniej wyczuwa si brak choćby pobieżnego przedstawienia stanu prawnego w zakresie eutanazji w Polsce. Tutaj niestety polski czytelnik skazany jest na samodzielne poszukiwania.

Podsumowując mo na powiedzieć, e ksi ka *Eutanazja* Nicolasa Aumoniera, Bernarda Beigniera i Philippe Letelliera jest rzetelnym, ale popularnym wprowadzeniem w problematykę eutanazji (niewątpliwie jej wadą jest brak literatury przedmiotu). Pozwala ona czytelnikowi wyrobić sobie własne zdanie na temat samej eutanazji, choć pewne kwestie, jak np. problem sensu cierpienia i mierności, pozostawia zupełnie otwarte.